

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1927.

Första kammaren.

Nr 23.

Lördagen den 23 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för riksskogstaxeringens fortsättande och för bearbetning av material från riksskogstaxeringen;

nr 128, i anledning av väckta motioner om utvidgad rätt till stamboksföring av svin;

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor;

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal rörande överlåtelse till Ronneby stad av viss kronan tillhörig fastighet i nämnda stad;

nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av kronans andel i soldattorpet för roten nr 4 vid Bodens kompani av Norrbottens regemente m. m.;

nr 132, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett område tillhörande Bohusläns regementes övningsfält vid Uddevalla;

nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett kronan tillhörigt område i Bondkyrko socken av Uppsala län;

nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden;

nr 135, i anledning av väckt motion angående prissättningen å tjarved inom de sex nordligaste länens kronoparker;

nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en kronan tillhörig fastighet i Umeå; samt

nr 137, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 245, angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och staden Ystad, hänvisades denna proposition, såvitt angick ifrågasatt nedskrivning av statens domäners fond, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Vid förnyad föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion, I: 105. ang. ändrade bestämmel-

ser rörande ersättning till besiktningsmän vid under offentlig kontroll ställda slakterier, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt;

och skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas andra kammaren.

*Ang. expropria-
tion så-
som medel för
vissa jord-
frågors lös-
ning.*

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion, I: 168, angående nödvändigheten av expropriation såsom ett yttersta medel för vissa jordfrågors lösning.

I en inom första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 168, hade herr *Lindhagen* hemställt, att första kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen hos Kungl. Maj:t ville

1:o) begära att vid övervägandet av jordfrågorna jämväl beaktades nödvändigheten av ett expropriationsförfarande såsom ett yttersta medel i strävandet för rikets kolonisation, utbrytning av arrendjordbruk samt fulländning av ofullkomliga jordbruk;

2:o) om detta ej bifölles, åtminstone hemställa, att det för 1925 års kolonisationssakkunniga i deras instruktion intagna förbudet att befatta sig med expropriationsfrågan måtte varda upphävt.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr *Lindhagen*: Jag har väckt denna motion endast för att även med den bidra till att hålla jordfrågans stora betydelse vid makt uti tänkesättet. Om man läser t. ex. olika ledande tidningar från olika partier och ser deras redogörelser för de stora frågor, som återstå för riksdagen, så är det lika litet nu som annars något tal eller någon antydning om, att också jordfrågan ligger på riksdagens bord. Det är ganska bedrövligt enligt min uppfattning, att vi ännu aldrig här i landet fått en regering, som verkligen gjort jordfrågan till sin livsfråga, utan det vill till en oftast fåfång kamp mot regeringarna för att där kunna få fram något avsevärt.

Här föreligger nu en springande punkt, som måste återkomma varje riksdag såsom en påminnelse.

Det finns för övrigt också en ganska intressant företeelse att i detta sammanhang lägga märke till. Förr i världen var det så, att för kolonisation på enskilda stora domäner, för att där skaffa mark med alla tillbehör och till skäligt pris, för att friköpa arrendjordbruk och komplettera ofullständiga jordbruk många konservativa och liberala ansågo, att det var alldeles nödvändigt eller åtminstone diskutabelt, att såsom en bakgrund härför ha en expropriationslagstiftning, liksom redan skett i flera andra länder. Men när vi sedan dess fått den allmänna rösträtten och vänsterregeringar, så är det sista utslaget av dessa tidsförteelser, att t. o. m. den kommitté, som nu senast tillsatts för att göra något åt rikets kolonisation, har förbjudits att befatta sig med expropriationslagstiftning — annars får den syssla med vad som helst — och detta förbud har utfärdats av en socialdemokratisk regering. I stället har man uppdragit åt tre personer, konservativa personer, att undersöka »benägenheten» hos bolagen att frivilligt avstå jord. Det ligger i öppen dag, vilket slag i luften detta måste vara. Man kan inte begära att bolagen, som ha andra ekonomiska intressen att bevaka, skola uppträda på något sätt som välgörenhetsanstalter, utan där måste staten sätta kyrkan mitt i byn. Och varför numera lägga så-

dana överväganden i företrädesvis konservativas händer med uteslutande av representanter för dem det gäller? Bland de arrendesakkunniga till exempel finns ej en enda representant för arrendatorerna utan de bestå uteslutande av jordägare. Inte får man väl denna sak ordnad ur de nödlidandes synpunkt på ett sådant sätt. I varje fall trodde vi aldrig vid sekelskiftet, att detta skulle kunna vara möjligt.

Jag träffade under resor i Norrland i somras mer än en arrendator, som kom fram till mig och sade följande: Vi skulle så gärna vilja lösa till oss vårt jordbruk med tillbehör, men bolaget har sagt nej. Då svarade jag: Men ha inte regeringens tre delegerade, som skulle hjälpa er med denna sak, varit hos er och talat med er om densamma? De gjorde naturligtvis stora ögon, och min erinran var ju mera ett skämt, men det är givet att här förelåg ingen »benägenhet». Dylika önsknningar komma ej att framföras till de tre personerna, och sålunda bli vederbörande där uppe ohjälpta. Detta är bara ett belysande exempel.

Dessutom äventyras bland dem, som syssla med denna sak, alltmer den uppfattningen att det gäller att bryta ut allenast den odlingsbara jorden. Det är sålunda samma situation som år 1896, då det stiftades en särskild ägostyckningslag blott för det ändamålet. Därefter tillkom de norrländska ägostyckningslagarna. Men nu tyckes utvecklingens orm åter söka bita sig i stjärten. Även den sista lagen om delning av jord på landet var avsedd att skapa besuttenhet. Men trots detta borttog man där i viktiga delar norrlandslagens skyddsbestämmelser. Då uppträdde ock en landshövding i denna kammare och sade, att det var en gammalmodig ståndpunkt att söka skapa besuttna jordbruk utan man måste återgå till fri styckning. Det var sålunda enligt hans uppfattning meningen med nämnda lag, vilket högeligen bestyrkte farhågorna för densamma.

För resten skulle det vara önskligt, om regeringarna återginge till det gamla bruket att kalla sådana här kommittéer för »kommittéer», vilken benämning man på senare tider utbytt mot »sakkunniga». Vi äro i stor utsträckning inte sakkunniga, då vi sättas in i en sådan kommitté, utan vi ditsättas för att lära oss, vi få sitta på skolbänken och det kanske går med tiden ganska bra. Men att kalla alla dessa, som tillkallas, för sakkunniga är orimligt, i varje fall oriktigt, såvida man menar något annat än vad som kan ingå i begreppet »kompromissakkunniga». Regeringen har exempelvis tillsatt tre »sakkunniga» för att underhandla med bolagen om deras benägenhet att avstå jord. En av dessa s. k. sakkunniga har ej en tillstymmelse till sakkunskap, det är en jurist, som veterligen förr ej sysslat med dessa frågor. Det vore därför önskligt, om denna falska förespegling, att man tillsätter sakkunniga, kunde upphöra, och i stället tillsättas vissa personer rätt och slätt såsom en kommitté eller också skiljde på dem så, att man tillsätter exempelvis två sakkunniga och en osakkunnig. Då blir det öppet spel.

Det stackars tillfälliga utskottet, vilket enligt min mening, herr talman, emot grundlagens bestämmelser, som också herr talmannen sedan till hälften medgivit, fått detta ärende till sitt ganska osakkunniga bedömande, har ju icke kunnat annat än foga sig, som det säger, efter situationen och »det nuvarande läget», bakom vilket det tar betäckning. Det nuvarande läget i ärendet är skapat av taburetismen och icke av folket och förhållandena, och det är mot ett så beskaffat läge, som ett oavlätligt anlopp måste äga rum.

Det enda förhoppningsfulla i utlåtandet är uppgiften, att denna utredning med sitt förbud att syssla med all slags expropriationslagstiftning omsider detta år skall fullbordas, så att vi sedan återigen kunna börja från början, som vi gjorde vid sekelskiftet. För denna upplysning tacka vi utskottet. Jag för-

Ang. expropriation såsom medel för vissa jordfrågors lösning.
(Forts.)

Ang. expropriation såsom medel för vissa jordfrågors lösning.
(Forts.)

vånar mig som sagt inte över, att utskottet inskränkt sig till negationer. Jag tackar i alla händelser utskottet, för att det åtminstone inte påstått, att »det nuvarande läget» är riktigt, ty i de moderata uttryck, som utskottet begagnar, när det söker skydd bakom detsamma, ligger i själva verket en indirekt kritik av läget självt. Jag hoppas, att när äntligen denna kommitté med förbudet att på allvar ta itu med frågan kommer fram med sitt betänkande, det på något sätt kan inträda ett förändrat läge.

Emellertid, herr talman, yrkar jag bifall till motionen.

Sedan herr talmannen med anledning av det sålunda framställda yrkandet fäst herr Lindhagens uppmärksamhet därpå, att den ifrågavarande motionen innehöller två alternativa hemställanden, lämnades ordet ånyo till

Herr **Lindhagen**, som nu anförde: Herr talmannen har nu, såsom alltid i sådana frågor, rätt. Jag skall då be att i stället få yrka bifall till det andra momentet av motionen, nämligen att det för 1925 års kolonisationssakkunniga i deras instruktion intaga förbudet att befatta sig med expropriationsfrågan måt-te varda upphävt.

Herr **Österström**: Herr talman! Vad herr Lindhagen slutade med ger mig anledning att säga, att »detta stackars utskott» nog utan tvivel har en mycket dålig ordförande, men han skulle vara ännu sämre än han är, om han inte begagnade tillfället att mot herr Lindhagens ironiska omnämnande ta utskottet en liten smula i försvar. Den älskvärda ton, som herr Lindhagen använde, ger mig kanske rätt att säga, utan att han blir ond, att så märkvärdig var ändå inte motionen, att den inte kunde behandlas av ett tillfälligt utskott. Jag tror, att varken herr talmannen eller talmanskonferensen, om den eventuellt behandlat denna sak, eller kammaren behöver vara i särskild samvetsnöd över att denna motion gick till det tillfälliga utskottet. Jag tror förvisso, att den både sakligt och formellt var sådan, att ett tillfälligt utskott mycket väl kunde gå i land med att behandla den. Jag hoppas, att herr Lindhagen förlåter mig dessa erinringar.

Vad själva sakfrågan beträffar, förhåller det sig ostridigt så, att utskottet har rätt i sitt påstående, att ingenting inträffat sedan i fjol, som kan föranleda ett frångående av det då fattade beslutet. Kanske man kan gå ännu längre och säga, att det i år finns om möjligt ännu större anledning att dröja med ett beslut i den riktning, som herr Lindhagen önskar, då det numera är fastslaget, att den sakkunnigeutredning, som redan fjolårets andra lagutskott talade om, inom mycket kort tid kan föreligga. Att när detta sakkunnigearbete är klart, man med helt andra möjligheter, med ledning av fakta och kändedom om jordpris och jordtillgång, kan ta upp en debatt om det eventuella behovet av ett expropriationsförfarande är omöjligt att bestrida. Det förhåller sig absolut på det sättet, och jag tror, att herr Lindhagen själv är på det klara med, att så länge en sådan sammanställning om jordtillgång och jordpriser inte föreligger, kommer varje framstöt på den linje, han nu förordat, att mötas av den självklara och mycket befogade frågan: Är ett tvångsavgöringsförfarande av behovet påkallat, eller kan jordfrågan lösas utan tillgripande av detta medel, som väl dock alla, även herr Lindhagen, äro ense om, att det sist av alla utvägar bör tillgripas? Utan att jag på något sätt anser mig berättigad eller befogad att ge herr Lindhagen något råd, så tycker jag i alla fall, att han kunde med jämnmot finna sig i utsikten att få vänta bara ett par månader, tills han har detta sakkunnigearbete klart framför sig med de, som jag förmodar, mycket intressanta synpunkter och framför allt intressanta fakta, som komma att lig-

ga i detsamma. Sedan har man ju en helt annan plattform för att ta upp debatten om denna fråga.

Jag hoppas, att kammaren delar dessa synpunkter, och ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. expropriation såsom medel för vissa jordfrågors lösning.

(Forts.)

Herr Lindhagen: En plattform för att uppta denna fråga föreligger i förhållandena, såsom vi känna dem sedan gammalt, och det vill jag säga den siste talaren, att den plattformen är mycket starkare och mera omfattande lagd för länge sedan av norrlandskommittén, värmlandsundersökningen och jordkommissionen och även andra smärre kommissioner, än som kan ske genom utredningar, där dels målsmanskap för dem, som skulle skyddas, blivit i största möjliga grad uteslutet, och dels inte heller någon så kallad förutsättningslös utredning är tillåten, utan det tvärt om är föreskrivet, att det viktigaste av medlen får kommissionen inte befatta sig med. Nu sade visserligen f. d. jordbruksminister Linders i sitt uttalande till statsrådsprotokollet, som också utskottet har påpekat, att han ansåg, att frågan om rätt att exproprieras odlingsmark för kolonisationsändamål icke borde upptagas i detta sammanhang, ehuru han ingalunda förbisåg, att för en effektiv kolonisationsverksamhet kunde komma att erfordras både en expropriationslagstiftning och andra lagstiftningsåtgärder. Det förvånade mig detta, ty vi hade ju ifrån jordkommissionen den erfarenheten, att just jordbruksminister Linders hade uppmanat oss att komma fram med expropriationslagstiftningen så fort som möjligt, för att han behövde den. Han lär fortfarande omfatta den uppfattningen, att detta är ett oundgängligt inslag i jordfrågans lösning, men de politiska konjunkturen ha, som han också en gång erkänt för mig, tvingat honom att böja sig och slå sig till ro med detta uttalande tills vidare, och det är därför, som han inte, trots den goda viljan, kunnat åstadkomma ett mera positivt yttrande än det, som här föreligger.

Vad nu angår själva tillkomsten av expropriationslagstiftningen, så tar den också tid, men det är ju mycket bra — det vill jag säga den siste talaren — om den föreligger färdig för att kunna i mån av behov användas. I regel, då man har en sådan expropriationslag, behöver den ju ytterst sällan komma i tillämpning, ty just därför, att man har den, kunna rimliga uppgörelser träffas med de enskilda intressenter, som annars av naturliga skäl inte skulle vara så särdeles benägna därför. Och man kan inte heller nöja sig med att vänta och vänta, d. v. s. jag kan ju nöja mig med att vänta, det kan jag säga utskottets ordförande, ty jag skall inte lägga mig till med något jordbruk däruppe och är inte betryckt, men jag menar de kommittenter, för vilka jag är vald i riksdagen och för vilkas rätt jag under ett långt levnadslopp försökt kämpa. De ställa de anspråken på sin representant, att han skall föra deras talan och hålla deras rätt öppen, även under dessa sorgliga partipolitiska kompromisstider, då de gamla räta och klara linjerna utsuddas från de politiska horisonterna.

Genom att så här hålla frågan flytande ger man ju bara de stora jordägarna och bolagen tillfälle att anpassa sig efter en blivande lagstiftning. De skynda sig att på olämpligt sätt avyttra jordbruk, som det sedan behövs generationer att få någon fason på. Den där benägenheten att avyttra måste vara den minsta möjliga. Endast i den mån ett stort intresse förefinnes eller fara föreligger, kan man tvinga fram någonting ur den benägenheten. Men någon fara föreligger inte, då alla partier säga: Vi skola inte alls gå fram för hårt, vi lita på er lojalitet, ni som ha gjort så stora insatser och ha så stora intressen att bevaka, ni kunna själva uppträda som en statsklok myndighet och ställa allt till rätta. Det är verkligen en naiv och underlig uppfattning av en riksförsamling och något som man vid sekelskiftet aldrig kunde föreställa sig. Och de där

Ang. expropriation såsom medel för vissa jordfrågors lösning.
(Forts.)

tre arrendatorerna, som jag talade om och som fått nej av sitt bolag! Kommer de bolagen att anmälas hos de tre sakkunniga, som de kallas, fast de inte äro mer sakkunniga än någon som helst av oss, som sitter här? Nej, dylika fall komma inte alls att ens finnas i papperen. Men varje arrendators rätt är lika stor som någon annans rätt, när det här gäller att skapa trygghet för folket. För upplåtelse av mark för nya jordbruk är väl benägenheten ännu mindre.

Jag ber att särskilt få rikta dessa ord till de tre sakkunnigas ordförande, som jag ser uppe på läktaren, för benägen åtanke, när man under nuvarande förhållanden ej kan rycka frågan ur dess dödvatten i riksdagen. Men, som sagt, om man käxar och går på, vinner man alltid, att saken hålles levande i uppmärksamheten, och det kan då hända, att man vinner mer, än om alltsammans skulle falla i glömska.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Linders: Jag är, såsom herr Lindhagen sade, i viss mån ansvarig för de direktiv, som de sakkunniga fingo för utförandet av sitt uppdrag. Då jag nu hör, att herr Lindhagen blandat in mitt namn och mina funderingar i debatten, så har jag ansett det vara lämpligt att säga några ord i den fråga, som föreligger.

Jag har då först och främst att framhålla, att jag fortfarande är av den åsikten, att en fullt rationell lösning av jordfrågan, i vad den avser frigörelse av ofria jordbruk och skapande av nya jordbrukslägenheter, kan inte ernås, utan att man har ett expropriationsförfarande till sin tjänst. Jag tror inte, att det skall lyckas oss att helt lösa jordfrågorna på annat sätt, ty det är så mycket fördomar och så mycket egna intressen, som stå emot, att det inte finns något annat att göra än att tillgripa tvång från samhällets sida. Orsaken till, att direktiven fingo den formulering de fingo och att inte expropriationsfrågan fick någon framskjuten plats bland dem — ja, man kan ju säga som herr Lindhagen, att de sakkunniga blivit förbjudna att syssla med expropriationen — var givetvis den, att man ansåg — och jag ansåg också för min del — att förhållandena voro sådana, att man skulle söka få den andra delen av frågan löst snarast möjligt. Därigenom skulle man så att säga få en säkrare plattform för ett krav på expropriationsförfarande. När det blir till fullo klarlagt, att man inte kan komma fram på frivillighetens väg, då skulle samhället och dess representanter inte längre ha anledning att skygga för ett mera bryskt förfarande.

Det var emellertid ytterligare två saker, som gjorde, att man på sätt som skedde delade upp saken. Det ena var, att organisationsfrågan beträffande jordanskaffningen samtidigt låg under utredning, och först när man fått en god samhällelig organisation för skapandet av nya jordbruk, en organisation, vilken man t. ex. anordnade länsvis, eller som kunde inom annat område bedöma situationen och avgöra, i vad mån man måste använda expropriationsförfarande, först när man fått den organisationen, säger jag, har man den fulla möjligheten att utnyttja expropriationsinstitutet vid jord i enskild ägo. Den andra omständigheten var, att det faktiskt förelåg en i tryck utkommen förteckning över jordbruk, beträffande vilka från bolagens sida ställts i utsikt, att de skulle kunna frivilligt överlätas. Men denna förteckning hade icke upprättats i sådan form, att man kunde få kännedom om vare sig villkoren för de särskilda överlåtelserna eller priset på jorden. Lika litet kunde man med ledning därav avgöra en del andra på frågan inverkan omständigheter. På grund härav ansåg jag, att det skulle vara riktigt att försöka snabbt utröna, i vilken omfattning dessa frivilliga anbud, om man så får kalla dem, kunde föranleda en utstyckning eller en frigörelse av jordbruk i någon

större utsträckning. Såsom redan upplysts under debatten, kan också resultatet av denna utredning snart komma på bordet och kan antagas föreligga i sådan form, att man kan bedöma, i vilken omfattning den frivilliga överenskommelsen på detta område kan lända till nytta och gagna det intresse, som ligger bakom såväl herr Lindhagens strävanden som de strävanden, vilka äro märkbara på andra håll, där man söker skapa nya jordbruksmöjligheter och söker frigöra ofria jordbruk.

Under sådana omständigheter vill jag uttala den förhoppningen, att det snart nog skall bli riktig fart på detta utredningsarbete och resultatet därav, så mycket mer som man väl, efter vad jag antydde, har utsikt att få organisationsfrågan på bordet inom den närmaste framtiden.

Jag har velat framhålla detta samtidigt som jag understryker, att jag fortfarande hyser samma uppfattning i denna fråga som tidigare, så till vida som jag tror, att någon fullt rationell lösning av jordanskaffningsproblemet icke kan åstadkommas utan expropriation.

Herr Lindhagen: Jag får tacka den siste talaren, för att han uppträdde vid jordfolkets sida i dag och alltså ånyo givit uttryck för sin gamla uppfattning, att en expropriationslagstiftning här är ofrånkomlig. I sitt yttrande till statsrådsprotokollet blev emellertid herr Linders på grund av vidriga förhållanden, som han en gång yppat för mig, nödsakad att säga allenast, att han »ingalunda förbisåg, att expropriation kunde komma att erfordras». Det förstår nog var och en, att den alltid erfordras. Nu har herr Linders, då han talar mera fritt såsom ledamot av denna kammare, åter promulgerat sin gamla övertygelse. Jag står sålunda, herr talman, icke längre ensam här i kammaren i det offentliga uppträdet för denna sak.

Emellertid framlade herr Linders några skäl, varför han ansett sig böra vidtaga den alltid uppseendeväckande och, om man ser saken från vänsterpolitisk synpunkt, den ännu mera ofattliga åtgärden att i en sådan här fråga icke ens tillåta en förutsättningslös utredning utan till och med förbjuda, såsom jag tror han medgav på sätt och vis, att den tillsatta kommittén skulle få befatta sig med expropriationsfrågor, trots att både liberala och till och med konservativa medlemmar av föregående kommittéer förklarar, att detta var oundgängligt. Oss emellan sagt, herr Linders, var det de politiska konjunkturerna eller närmare uttryckt taburetismen, som utgjorde orsaken, och ej alls sakförhållandet. Men i alla fall måste man ge något skäl även för konjunkturerna, och då förklarade herr Linders, att skälet var, att organisationsfrågan ligger under utredning. Ja, herr Linders, organisationsfrågan har legat under utredning ända sedan norrlandskommittén tillsattes. Jordkommissionen gjorde sig särskilt besvär med att utreda den sidan av saken och framlade ett omfattande och uttömmande organisationsförslag, grundat tillika på en ingående historik. Ha icke då herr Linders och hans regering sett på denna utredning, eftersom herr Linders säger, att nu först skall det göras en utredning? Jag föreställer mig, att meningen var, att utredningen avsåge i likhet med en del övriga, senast tillkomna, utredningar försämra jordkommissionens förslag. Herr Linders säger emellertid, att först sedan man fått organisationsfrågan ordnad kan man börja tala om expropriationsförfarandet. Det är väl givet, att skall expropriation icke få äga rum, inverkar det på organisationens utformning, och man riskerar att få en organisation, som ej passar också för expropriationen. Och då kanske vi få slita ut oss under ännu några riksdagsperioder, innan man kan få rättelse. För övrigt, dessa saker måste väl kunna behandlas samtidigt, och man måste veta, vilka mål man vill komma till, ty därpå bör också organisationsfrågan byggas.

Ang. expropriation såsom medel för vissa jordfrågors lösning.
(Forts.)

Ang. expropriation såsom medel för vissa jordfrågors lösning.
(Forts.)

Härefter återopade herr Linders den bekanta en gång i tryck utkomna förteckning, som uppgjorts av en del nordsvenska bolag, och som företrädesvis innehåller uppgift på lägenheter, som bolagen voro benägna att avyttra. Men herr Linders har väl tagit del av den som jag tror förintande kritik, som från olika håll riktats mot denna förteckning, för såvitt den avser att utgöra ett socialt inslag utav avgörande betydelse i denna fråga. De flesta fastigheterna äro ju småjord utan skog till och med, om jag minns rätt, och det visar sålunda vilken »benägenhet» enligt sakens natur det i själva verket finns hos bolagen. Man kan för resten inte begära, att de, som ägna sig åt skogsbruk, skola ha benägenhet att avyttra skog till små jordbrukare, utan den benägenheten måste enligt sakens natur och naturens lagar gå ut på sin höjd och om fara hotar från statsmakternas sida, därpå att avyttra endast inägojord, så litet därav som möjligt, och sämsta möjliga skog och utan några odlingslägenheter, på vilka skog kan växa upp. Vad skall det kunna bli av denna utbudna soppa, som kan ha någon avgörande betydelse?

Jag vill framhålla, att detta inte är någon kvantitativ fråga. Vi kunna ej såsom i Amerika upplåta stora ouppodlade prärier för emigrationsströmmen, utan här i vårt land gäller det att tillvarataga de små odlingsmöjligheterna här och där mellan berg och backar och även att frigöra dem främst för den lantbefolkning, som bor på platsen och som har stöd av föräldrahem och sina relationer till ortsförhållandena. Det är detta, som behöver utredas och inte bolagens »benägenhet», ty de äro de naturliga motståndarna till denna rörelse.

Skall man gå till grunden med en fråga, vilket ju är nödvändigt, då bör man väl fatta själva frågan i dess kärnpunkt. Det är i detta fall: hur skall Per och Pål, som sitta här och där, få sitt någorlunda på det torra. Inte får man låta allt bero på benägenheten hos bolagen, där en hel mängd av släktet Per och en hel mängd av släktet Pål inte kommer med ens på ett hörn i den påstådda »benägenheten». Jag skulle vilja tillråda vänsterpolitiken att inte längre framhärda i benägenhet att försöka lösa jordfrågan med högern. En sådan orimlighet kan äga rum, därför att denna fråga fortfarande är så förbisedd i statsmakternas medvetande. Militärfrågan skulle lösas åtminstone med vänstern, men jordfrågan skall lösas med högern. Detta kommer att omstörta många landvinningar och förhoppningar och sätta det hela på långdrag, innan man kan få någon rätsida på saken igen.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till punkten 2 i den av herr Lindhagen i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tvenne mellan Sverige och Danmark respektive Sverige och Norge avslutade överenskommelser angående handelsresandes behandling, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Om beredande åt riksdagens vaktmästare av arbetsanställning mellan riksdagarna.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 32, i anledning av väckt motion om beredande åt vissa hos riksdagen anställda vaktmästare av arbetsanställning vid riksgäldskontoret, riksbanken, statsrevisionen eller dess kommittéer.

I en inom första kammaren väckt, till bankoutskottet hänvisad motion, nr 172, hade herr Lindhagen hemställt, att riksdagen ville anmoda vederbörande

tillse att så vitt möjligt vid riksdagen anställda vaktmästare utan annan avsevärd utkomst kunde erhålla arbetsanställning övriga tider av året vid riksgäldskontoret, riksbanken, statsrevisionen eller dess kommittéer.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på återropade grunder hemställt, att förevarande motion I: 172 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

*Om beredande
åt riksdagens
vaktmästare
av arbets-
ställning
mellan riks-
dagarna.
(Forts.)*

Herr Lindhagen: Ja, herr talman, här har jag tillåtit mig att väcka en liten riksdagens arbetslöshetsmotion och begära av dem som vederbör en del åtgärder, ty som folkrepresentant bör jag ju om ingen annan gör det, försöka föra fram krav, som förefalla att vara befogade.

Frågan gäller dem av riksdagens vaktmästare, som icke ha någon annan syssla eller anställning utom riksdagen och därför måste föra en prekär tillvaro under återstoden av året. Det har i motionen ifrågasatts, om icke riksdagen på de ställen, där detta är möjligt, nämligen dels inom riksdagens egna verk, varom motion nu föreligger, och dels inom statsdepartementen, i vilket avseende en skrivelse vilar hos tillfälligt utskott, något skulle kunna åtgöras.

Nu ha vederbörande verk genom sina styresmän, bankofullmäktige och riksgäldsfullmäktige, yttrat, att det system, som de valt, och för vilket de redogöra, finna de vara riktigt, men de skola ytterligare göra vad de kunna, ehuru det framlyser mellan raderna, att de inte kunna göra så mycket, åtminstone inte under den närmaste tiden.

Det har också av utskottet verkställts en utredning öfver, hur omfattande frågan är, ett värdefullt bidrag alltså till frågans lösning, vilken utredning jag inte kunnat åstadkomma i motionen. På detta sätt ha vi fått en värdefull utgångspunkt. Det skulle då vara lyckligt, om det förhåller sig så, som utskottet säger, att det är ett fåtal vaktmästare, som drabbas av en sådan arbetslöshet, men därför bör det också vara lättare att hjälpa detta fåtal. I det avseendet faller utskottet väsentligen tillbaka på vad fullmäktige i riksgäldskontoret och fullmäktige i riksbanken hava yttrat, och det är kanske svårt för ett utskott, som inte står i närmare kontakt med dessa verkligheter, att kunna göra någonting annat. Men jag vill taga fasta på, att utskottet dock för sin del förutsätter — och om utskottets yttrande nu vinner riksdagens bifall, har även riksdagen för sin del understrukit detta — att i den mån det visar sig möjligt denna tillämpade praxis ytterligare utsträcker. Med andra ord, det är ett slags imperativ uppfordran till riksdagens egna ämbetsverk att verkligen göra allvar av denna praxis.

Vad jag skulle vilja anmärka mot utskottet är, att utskottet kunde ha använt ett något kraftigare uttryck i formuleringen och kanske utskottets ordförande tilläventyrs under debatten skulle vara villig att tillhandagå med ett sådant uttryckssätt.

Emellertid, herr talman, fick jag nyss från dem, det gäller, en liten skrivelse. Den kom så sent, att jag inte hunnit mera än att hastigt genomgöra densamma. Men de böra väl få sin talan tagen till protokollet. Skrivelsen lyder:

»Systemålet med motionen är, att de vaktmästare, som sakna all sorts sysselsättning eller inkomst mellan riksdagarna, skola i första hand bli påtänkta vid extra anställningar inom riksdagens hus.

Den hittills använda praxisen har varit, att vid extra vaktmästareanställningar hos kommittéer, kongresser, kyrkomöten och sammanträden av olika slag, har ingen hänsyn tagits, om den anställde innehar ordinarie anställning hos stats- eller stadsverk eller årlig privatanställning, från vilken de ytterligare nödgas begära tjänstledighet utöver den tjänstledighet de åtnjuta under riksdagstiden. Ofta skötes en sådan extra anställning utan någon eller halv

Om beredande
åt riksdagens
vaktmästare
av arbetsans-
ställning
mellan riksdagarna.

(Forts.)

tjänstledighet, och som följd härav kunna två eller tre anställningar uppehållas. Fullmäktige i riksgäldskontoret hava erinrat, att till vaktmästare hos riksdagens revisorer pläгат antagas *riksdagsvaktmästare*. Under många år tillbaka innehava av dessa alla utom en ordinarie statsanställning. En sådan statsanställd åtnjuter under året först 5 å 5 1/2 månaders tjänstledighet för skötandet av riksdagsvaktmästaresysslan, sedan ytterligare 3 månaders tjänstledighet för befattningen hos riksdagens revisorer och till sist semesterledighet. Det kan inte bli många månader kvar av året att sköta den ordinarie befattningen, för vilken de ändock tillgodoräkna sig tjänsteår med åtföljande ålderstillägg och pensionsförmåner. Likaså har förhållandet varit hos kyrkomötet, där alla utom 2 innehava ordinarie befattningar och 2 av dem t. o. m. som förste vaktmästare i statsverk. Vidare erinrade fullmäktige i riksgäldskontoret, att de två tredjedelarna av riksdagsvaktmästarna, vilka ej äro statsanställda, kunna påräkna större eller mindre arbetsförtjänst även mellan riksdagarna. Under normala förhållanden är nog så fallet, men under senare års tryckta arbetstillgångar, på grund av indragningar och inskränkningar hos statsverken och privata företag, kan arbetstillfällena och förtjänst mellan riksdagarna ej bli nämnvärd. Därför kan det synas rimligt, att vid tillsättandet av extra befattning, hänsyn toges till dem, som äro hänvisade att leva på extra anställning mellan riksdagarna och att de i första rummet komma i åtanke. Vad vanan eller kompetensen att sköta en dylik befattning angår, kan det väl anses, att vem som helst av riksdagens vaktmästare äro lika skickade.

Med hänsyn till vad härovan anförts torde det vara önskvärt och rättvist att riksdagen ville anmoda vederbörande tillse att såvitt möjligt vid riksdagen anställda vaktmästare utan annan anställning och utkomst i första hand erhålla anställning av tillfällig art inom riksdagens hus.»

Av denna skrivelse finner man alltså, att här som alltid gäller den bedrövliga satsen, att den enes död är den andres bröd. Denna skrivelse är ju riktad mot sådana riksdagsvaktmästare, som hava ordinarie anställning i statens tjänst eller i enskild tjänst och för tillfällig tjänstgöring utom riksdagen få ledighet från dessa tjänster. Jag måste nu säga, att deras inkomst är också liten, och att de nog behöva detta tillskott som de kunna få genom tillfälliga anställningar. Jag vill för min del inte förorda att beröva dem en sådan förmån, då det väl inte i regel kan vara fråga om att göra en ändring i förordnanden, som redan givits vissa personer. Men i alla fall kan detta påpekande leda till, att det icke fortsättes i alltför oavbruten skala med företrädesrätt för fast anställda till extra inkomster av ifrågavarande slag framför dem, som ej ha någon sådan anställning och att därför på det sättet ett skäligt årligt levebröd kan beredas de vaktmästare inom riksdagen, som inte ha någon säker anställning eller som icke ha någon anställning alls under de tider, då riksdagen icke är församlad.

Jag får emellertid, herr talman, be att få yrka bifall till motionen.

Herr **Svensson, Carl**: Säsom herr Lindhagen redan framhållit, framgår av de yttranden, som utskottet inhämtat av riksgäldsfullmäktige, att åtminstone i viss utsträckning man tillämpat den praxis, att för kommittéer, som sitta i riksdagshuset, och för statsrevisionen m. fl. sådana institutioner bruka anställas riksdagsvaktmästare och därvid naturligtvis sådana, som inte ha någon ordinarie anställning. Utskottet har för sin del sagt, att utskottet finner detta vara lämpligt och finner önskvärt, att denna praxis i den grad som är möjlig, ytterligare utsträcker. Jag vill gärna gå motionären till mötes med att för min personliga del ytterligare understryka önskvärdheten av, att detta förfarande kommer att i vidsträcktaste mån tillämpas. Jag tror också, att man

kan vara ganska förvissad om, att efter den uppmärksamhet, som genom herr Lindhagens motion kommit att ägnas denna sak, vederbörande institutioner skola taga all möjlig hänsyn till de önskingar, som däri uttalats. Längre lär man icke kunna komma för tillgodoseende av det syfte, som herr Lindhagen gjort sig till tolk för. Något åläggande för vederbörande institutioner att under alla förhållanden anställa arbetslösa riksdagsvaktmästare lär inte vare sig böra eller kunna ske.

Under sådana förhållanden samt med hänvisning till vad utskottet uttalat och vad jag här anfört ber jag få yrka bifall till utskottets förslag.

Greve Lagerbjelke: Herr talman! Såsom av utskottets utlåtande framgår, har riksgäldsfullmäktige ställt sig välvilliga till motionen; och jag vill bestämt påstå, att riksgäldsfullmäktige både hittills gjort vad vi kunnat för att tillgodose riksdagsvaktmästarnas, jag vill gärna säga berättigade anspråk, och att fullmäktige komma att göra detta även i fortsättningen. Jag vill särskilt framhålla, att fullmäktige försökt verka för detta vid anställande av vaktmästare i de kommittéer, som arbeta i riksdagshuset, och det är endast i ytterligt sällsynta undantagsfall — jag kan knappast påminna mig ett enda — då under de sista 20 åren s. k. kommittévaktmästare icke tagits bland riksdagsvaktmästarna. Jag vill tillägga, att vid tillsättande av dessa kommittévaktmästare har man sökt tillgodose, om jag så får säga, anciennitetsprincipen: man har tagit de äldsta riksdagsvaktmästarna och sökt sörja för dem på detta sätt. Detta synes mig mer än något annat visa den verkligt välvilliga ståndpunkt, fullmäktige intagit i detta fall, även om vi inte kunna gå på mera bestämda linjer.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Lindhagen: Efter den bestämda förklaring, som av utskottets ordförande nu gjorts och som ytterligare förstärkts av det välvilliga uttalandet från den ledamot av riksgäldsfullmäktige, som vi senast hörde, finner jag uppenbart, att allt som kunnat vinnas med motionen praktiskt taget är vunnet. Jag skall därför, herr talman, tillåta mig att inte göra något formellt yrkande om bifall till motionen utan inskränker mig till att uttala min tillfredsställelse med de två sista talarnas anföranden. Framdeles skall jag dock tillåta mig, herr talman, att till riksgäldsfullmäktige och bankofullmäktige överlämna denna diskussion, för att saken ej skall bli bortglömd.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående f. d. justitierådet Karl Johan Wilhelm Sjögrens överflyttande å allmänna indragningsstaten.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 34, i anledning av väckt motion om utbetalande av begravningshjälp för vissa pensionstagare vid försvarsväsendet.

Ang. begravningshjälp för vissa pensionstagare vid försvarsväsendet.

I en inom andra kammaren av herrar *Törnkvist* i Karlskrona och *Kloo* väckt motion, nr 22, som hänvisats till bankoutskottets förberedande behandling, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att, då pensionstagare vid försvarsväsendet, vilken erhållit pension enligt kungl. kungörelsen nr 10 1926,

Ang. begravningshjälp för vissa pensionstagare vid försvarsväsendet.
(Forts.)

avlede, begravningshjälp skulle utbetalas med belopp utgörande pension för två månader.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion II:22 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade avgivits

1) av herr *Kloo*, som förklarar sig anse, att rätt till begravningshjälp borde medgivas i fråga om förtidspensionerade anställningshavare i ställning närmast motsvarande den personalgrupp, beträffande vilken begravningshjälp nu utginge till stärbhus efter ålderspensionerad anställningshavare, och i anslutning till denna uppfattning hemställt, att riksdagen i anledning av förevarande motion II:22, måtte medgiva, att till stärbhus efter avliden förtidspensionerad anställningshavare, tillhörande marinen och hänförlig till grupp II eller III i § 3 av kungörelsen den 15 januari 1926 (nr 10) angående förtidspension och avskedsersättning åt vissa övertaliga civila löntagare vid armén och marinen, finge från allmänna indragningsstaten utbetalas begravningshjälp med belopp, motsvarande förtidspension för två månader;

2) av herr *Östergren*, som instämt med herr *Kloo*.

Herr **Östergren**: Herr talman! Vid försvarsrevisionens genomförande blev en hel del av försvarsväsendets personal överflödiga, och grunder antogs för att förtidspensionera just den överflödiga delen av denna personal. De grunder, man då kom att använda, voro i huvudsak de bestämmelser, som gälla för marinens personal ehuru med vissa ändringar och tillägg på grund av den förkortade tjänstetiden, något som måste komma att bli en följd just av vederbörandes förtidspensionering. Denna medförde nämligen betydande modifikationer i de förmåner vederbörande eljest skulle ha fått, om de tjänstgjort hela sin tjänstetid till ordinarie pensionsålder. En del av förmånerna i gällande bestämmelser kom alltså icke med. Vederbörande efterlevande fingo nämligen icke någon begravningshjälp, när det gällde en avliden förtidspensionerad person. Nu gäller för marinens arbetare med undantag av vissa förmån, således för alla daglönare, att de efterlevande vid familjefaderns dödsfall få uppbära pension för två månader såsom begravningshjälp. Många ha trott, att här föreligger ren glömska, och att denna förmån kommit att utelämnas av rent förbiseende, när grunderna för ersättning åt den förtidspensionerade personalen utarbetades, och därför har en motion vid årets riksdag väckts inom andra kammaren av innehåll, att denna personal måtte få sig tillförsäkrad samma rättighet, som om personalen hade tjänstgjort till uppnådd pensionsålder.

Nu veta vi, att det är inte så särskilt många, jämfört med antalet av hela personalen, vilka skulle komma i åtnjutande av dessa förmåner, och att för den skull kostnaderna, om motionen skulle bifallas, inte kunna anses avskräckande. Förmånen utgör inte heller mera, än som skulle hava utgått från staten, om vederbörande tjänstgjort hela sin tjänstetid. För varje arbetare kan man säga, att totalutgiften inte belöper sig till mera i runt tal än ett par hundra kronor.

De myndigheter, som yttrat sig i ärendet, nämligen arméförvaltningens civila departement och marinförvaltningen, ha i huvudsak tillstyrkt förslaget. Motionärerna ha dock gått så långt, att de föreslagit ifrågakvarande förmån för *alla* förtidspensionerade. Redan nu gäller emellertid som bekant inte sådan förmån för alla dessa, utan den tillkommer endast marinens daglönare. Därför har förslaget mötts av motstånd i statskontoret, och där har invändning framställts mot att förmånen skulle tillkomma de förtidspensionerade från så-

dana institutioner, där nämnda förmån inte är tillförsäkrad ens alla ordinarie arbetare.

I bankoutskottet har emellertid den ändringen vidtagits, att den gottgörelse, som yrkats i motionen, föreslagits att gälla endast marinens förtidspensionerade arbetare. Alltså skulle endast förtidspensionerad personal från den grupp, som förut varit tillförsäkrad denna rätt, om personalen stått kvar i tjänst, bli delaktig därav. Ett sådant yrkande har framställts i den reservation, som avgivits av herr Kloo och undertecknad. Förmånen skulle därmed icke komma att omfatta några nya grupper utan endast begränsas till dem, som förut varit tillförsäkrade denna rätt.

Jag ber därför att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Svensson, Carl: Herr talman! Det förhåller sig ju så, att av de grupper av befattningshavare, som avses i kungörelsen angående förtidspensionering, är det endast en personalgrupp, för vilken det gäller, att vid dödsfall begravningshjälp utgår till stärbhusdelägarna med visst mindre belopp. Om nu den motion, som här väckts i andra kammaren, skulle bifallas, komme det att innebära, att samtliga grupper av förtidspensionerade utom denna grupp i Karlskrona skulle i detta avseende komma i en fördelaktigare ställning än de vederbörande personalgrupper, som komma i åtnjutande av ålderspension eller tjänstepension. Redan såsom förtidspensionen nu är gestaltad bereder den betydligt större fördelar för vederbörande befattningshavare än ålders- och tjänstepensionen. De förtidspensionerade äro väsentligt bättre tillgodosedda än dem, som komma i åtnjutande av ålders- och tjänstepension. Genom ett bifall till motionen skulle fördelar i ännu högre grad beredas vederbörande, och det kan inte, menar utskottet, finnas anledning att vidtaga en sådan förändring i de så nyligen beslutade bestämmelserna. Utskottets mening sammanfaller också helt med statskontorets, som har avstyrkt motionen och sagt, att det inte lär kunna komma i fråga att göra en utsträckning av rätten till begravningshjälp under annan förutsättning, än att rätten utsträcker till att gälla även övriga pensionstagare av samma kategori med pension från allmänna indragningsstaten. Men en sådan utsträckning av en förmån, som hittills givits endast en befattningshavaregrupp, torde inte böra äga rum på grundval av en så bristfällig utredning, som föreligger i motionen, och detta så mycket mindre, som ju f. n. i finansdepartementet en utredning pågår, vilken avser införande av generella bestämmelser beträffande pensionsförhållandena för icke-ordinarie personal, varvid givetvis även frågan huruvida begravningshjälp skall utgå kommer under omprövning. Om riksdagen nu skulle bifalla den reservation, som är fogad till detta betänkande och där det ursprungliga yrkandet är modifierat till att avse endast att bereda förtidspensionerade av den grupp, vars tjänstepensionerade ha begravningshjälp, samma förmån, så skulle ju resultatet bli, att endast en av dessa många olika personalgrupper skulle komma i åtnjutande av denna förmån. Det kan icke efter min uppfattning vara riktigt, och jag tror, att alla skäl tala för, att man icke nu bör vidtaga någon ändring i de bestämmelser, som beslutades vid 1925 års riksdag.

Jag förordar således bifall till utskottets hemställan.

Herr Östergren: Herr talman! Utskottets ärade ordförande säger, att de personer, som kommit i åtnjutande av förtidspension, fått betydligt större förmåner än dem, som bli pensionerade enligt vanliga grunder, nämligen vid uppnådd pensionsålder. Så är egentligen inte rätta förhållandet. På sätt och vis äro pensionsförhållandena förbättrade, men de äro inte förbättrade så, att des-

Ang. begravningshjälp för vissa pensionstagare vid försvarsväsendet.

(Forts.)

Ang. begravningshjälp för vissa pensionsstagare vid försvarsväsendet.

(Forts.)

sa förtidspensioner utgå med högre belopp eller i övrigt medföra större fördelar, än vad pensionstagarna skulle ha erhållit efter uppnådd pensionsålder. Alltså är det endast en kompensation på grund av den förlorade tjänstetiden, som pensionstagarna få i detta fall. Däremot erhålla ju alla sådana förtidspensionerade, vilka ha fullmakt eller konstitutorial, en viss del av sin lön och avgå sedan vid uppnådd pensionsålder. Så är emellertid inte fallet med de här ifrågavarande daglönarna, utan de bli pensionerade med detsamma. Som vi veta är större delen av dessa förtidspensionerade just arbetare ifrån marinens verkstäder. De utgöra den största delen av de personer, som skulle beröras av den ändring, ett antagande av reservationen innebure.

Jag kan icke finna, att det genom ett bifall till reservationen begås någon direkt orättvisa emot dem, som förut inte varit tillförsäkrade denna förmån. Däremot begås det en viss orättvisa emot dessa, som icke få behålla denna förmån, trots att de flesta av dem hade en mycket kort tjänstetid kvar för att komma upp i den verkliga pensionsåldern. De flesta av de förtidspensionerade stå vid 60-årsgränsen. Vi veta, att 50 år är den för dem den bestämda lägsta pensionsåldern, men de flesta, äro, tror jag, över 55 år och närma sig de 60. Några äro över 60 år. Alltså är det enligt min mening en orättvisa att ej låta dem få behålla även denna fördel.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de därunder framkomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Kloo vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. pensionsåldern för statens järnvägars befattningshavare.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 35, i anledning av väckt motion om sänkning av pensionsåldern för befattningshavare vid statens järnvägar.

I en inom andra kammaren väckt, till bankoutskottets förberedande handläggning hänvisad motion, nr 20, hade herr Höglund hemställt, att riksdagen måtte besluta skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om utredning och förslag i syfte att åstadkomma en sänkning av pensionsåldern för vid statens järnvägar anställda befattningshavare samt för riksdagen snarast framlägga de förslag, vartill en dylik utredning kunde giva anledning.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion II: 20 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Winberg: Utskottet anför som skäl för sitt avslagsyrkande, såsom man finner av dess utlåtande, dels den omständigheten, att en motion vid 1924 års riksdag med yrkande om sänkning av pensionsåldern för en viss personalgrupp avslagits, dels ock ett uttalande av järnvägsstyrelsen, som här är fogat till utskottets utlåtande.

Jag förstår väl, att det är svårt för riksdagen att på grund av en enskild motion fatta beslut i en fråga som denna, men jag måste för min personliga del säga, att frågan om någon sänkning av pensionsåldern för i första hand statens järnvägars personal icke är av intresse enbart för personalen, utan den är av intresse även för verket.

Det är självklart, att en pensionsålder på 65 och 67 år icke kan vara klok ur verkets synpunkt heller, när det gäller befattningar av så pass krävande art som

dess. Det har vid upprepade tillfällen anförts från sakkunnigt håll, att järnvägstjänsten är att jämställa med militärtjänst under fredstid. Militären är ju pensionerad vid 50 års ålder, under det att vissa grupper av järnvägspersonalen tjänstgöra, till dess de äro 65 och 67 år. Ett sådant utnyttjande av arbetskraften eller rättare sagt ett sådant system att bekläda viktiga poster med dylika åldringar kan ej vara rationellt ur verkets egen synpunkt.

Jag vill göra kammaren uppmärksam på, att järnvägspersonalens pensionsålder under den senare tidrymden har blivit betydligt förhöjd. Tidigare gällde, att en person var berättigad till pension, när han hade 95 sammanlagda levnads- och tjänsteår. Blev en person vid den tiden anställd som ordinarie vid 24 års ålder t. ex., vilket ej alls var något ovanligt, så hade han rätt att avgå med pension innan han uppnått 60 år. Nu skall en tjänsteman i samma personalgrupp tjänstgöra, tills han är 67 år. Med de alltmer forcerade och jäktande arbetsuppgifterna, särskilt i vår tids kommunikationsföretag, är det självklart, att detta ej är en utveckling i rätt riktning. Sedan kan man alltid diskutera om, var den riktiga linjen i fråga om åldern ligger, såväl ur verkets som personalens synpunkt.

Då det vidare under nuvarande förhållanden är uppsjö på arbetskraft och ont om arbetstillfällen, så synes det mig, att det är mycket starka skäl, som tala för, att denna fråga tages under förnyat övervägande, ett övervägande, däri man naturligtvis ej enbart tar hänsyn till personalsynpunkterna, utan också till de synpunkter, som kunna ligga gemensamt med verkets verkliga intresse, och jag bestrider på det bestämdaste, att en åldersgräns av 67 år i fråga om sådana sysselsättningar som järnvägstjänsten är något för verket fördelaktigt. Tvärtom verkar det i synnerligen hög grad betungande och förryckande i fråga om arbetets rationella skötsel.

Jag anser sålunda att den här frågan förr eller senare ovillkorligen måste tagas upp till en förnyad behandling, vare sig det skall bli enbart beträffande statens järnvägar eller samtliga de verk, vilka nu gällande pensionsbestämmelser avse, och såsom en opinionsyttring i den riktningen skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till motionen.

Herr Svensson, Carl: Herr talman! Jag vill ej bestrida, att det kan ligga ett och annat beaktansvärt moment i vad den siste talaren har anført. Det är möjligt, att beträffande en eller annan av de personalgrupper, som äro anställda vid statens järnvägar, nu gällande pensionsålder kan vara för hög, men å andra sidan synes det mig kunna ifrågasättas, om ej för vissa andra grupper nu gällande pensionsålder kan rent av tänkas vara för låg. Jag vill ej heller bestrida vad den siste talaren sade om, att frågan om pensioneringen vid statens järnvägar och även andra kommunikationsverk väl så småningom får tagas under förnyat övervägande. Jag vill emellertid påpeka, att de nu gällande bestämmelserna icke äro äldre än sedan 1920, då de antogos efter en utredning, som hade verkställts av kommunikationsverkens lönekommitté i syfte att ernå såvitt och så långt möjligt överensstämmelse mellan bestämmelserna för de olika verken. Under sådana förhållanden kan det ju möjligen först och främst anmärkas, att det har förflutit en alltför kort tid sedan bestämmelserna antogs, för att man nu skulle vara färdig att upptaga en revision. Men vidare måste jag göra gällande, att en sådan revision ej gärna kan avse att vidtaga förändringar beträffande endast någon enstaka grupp utan väl får göras med hänsyn till de verkningar vid de olika statsföretagen, som en ändring på den ena eller andra punkten kan såsom konsekvenser medföra — att således ett övervägande av det spörsmål, som har framförts av motionären, måste ske i ett betydligt mycket vidare sammanhang än vad han har tänkt sig och väl ej kan

Ang. pensionsåldern för statens järnvägars befattningshavare.

(Forts.)

Ang. pensionsåldern för statens järnvägars befattningshavare.
(Forts.)

tänkas bli upptaget på grundval av en så knapp utredning, som en enskild motionär kan prestera.

Med hänsyn till vad jag nu har anfört ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 25, i anledning av väckt motion angående jordbruksfastigheters delaktighet i och bestämmanderätt över vissa gemensamma tillgångar och rättigheter, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts under fem särskilda punkter av fjärde huvudtiteln gjorda framställningar; och

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa byggnadsarbeten m. m. vid flottans varv; samt

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. i förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket m. m., ävensom i ämnet väckta motioner; och

nr 40, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa, i vad angår delar till automobiler, ävensom i samma ämne väckta motioner, dels ock väckta motioner om höjning av tullen å automobiler.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12.19 på dagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 26 april.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

Herr statsrådet *Pettersson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 246, angående förslag till avtal mellan staten och Malmö stad rörande stadens övertagande av hela sin sinnessjukvård.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 2 A, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1927—1928 under riksstatsens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet;

nr 8 A, i anledning av dels vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar, dels ock åtskilliga beträffande samma huvudtitel väckta motioner;

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ordinarie lärarbefattningar i medicinsk radiologi vid universiteten i Uppsala och Lund samt Karolinska institutet;

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgnings- och ändringsarbeten vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund jämte i ämnet väckta motioner;

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställning angående understöd åt småskoleseminarier jämte i ämnet väckta motioner;

nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående skyldighet för personal vid försvarsväsendet att i vissa fall underkasta sig förflyttning till annat truppförband;

nr 122, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för förre furiren Karl Erik Viktor *Pettersson* från viss betalningsskyldighet;

nr 123, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nybyggnad för fysikalisk-kemiska laboratoriet vid universitetet i Uppsala;

nr 124, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag till folkskoleseminarierna;

nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av ordinarie anställning åt nomadskolinspektören; samt

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av kostnaderna för trettonde nordiska nykterhetsmötet i Stockholm år 1928.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 138, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående f. d. justitierådet Karl Johan Wilhelm *Sjögrens* överflyttande å allmänna indragningsstaten.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 139, till Konungen i anledning av väckt motion om ändring i lagrådets organisation.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 140, till Konungen i anledning av väckt motion angående jordbruksfastigheters delaktighet i och bestämmanderätt över vissa gemensamma tillgångar och rättigheter.

Anmälades och bordlades konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen, dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 18, i anledning av väckt motion angående viss utsträckning av rätten att vid allmänna val rösta utan personlig inställelse.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 70 och 71 samt bevillningsutskottets betänkanden nr 39 och 40.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade proposition nr 246.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.34 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
